

ความเป็นไปได้และแนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยใช้เทคโนโลยี: ศึกษากรณีการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย

Possibilities and guidelines for crime prevention using technology:

A case study of corruption prevention in Thailand

กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์*
Krisda Saengcharoensap*

Received: 15 November 2023 / Revised: 13 December 2023 / Accepted: 25 December 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย ตลอดจนการเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในกรณีที่จะมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหการทุจริต เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ประกอบด้วย บทความวิชาการ งานวิจัย กฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกา และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 22 คน

ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มสูงในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นโดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในระดับประชาชนทั่วไป และในระดับประเทศ นอกจากนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความไม่ทันสมัยของกฎหมาย โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี 2) การทำงานที่ยังไม่บูรณาการกันในระหว่างหน่วยงานด้านการป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต และ 3) การขาดความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทัศนคติในด้านลบของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหการทุจริต ได้แก่ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ภาคประชาชนในการตรวจสอบการทุจริต 2) การให้ความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีแก่เจ้าหน้าที่ ตลอดจนประชาชนให้มีความเหมาะสม 3) การออกแบบระบบเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการตรวจสอบการทุจริตเพื่อให้ยากต่อการถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือจากการถูกเจาะระบบ และ 4) การมีแนวทางที่เหมาะสมรวมถึงมีความโปร่งใสในการกำกับดูแลรวมถึงบำรุงรักษาระบบเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตต่อไป

คำสำคัญ : ความเป็นไปได้/ทุจริต/ เทคโนโลยี/ การป้องกัน

*อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

*Faculty of Law, Rangsit University

Abstract

The qualitative research, there was the objective of this study is to study the possibilities, problems, and obstacles of using technology to prevent corruption in Thailand. As well as suggesting guidelines appropriate to the Thai context in cases where technology will be used to solve corruption problems. The important tools used to collect data by collecting document data contain academic articles, research, laws, and Supreme Court judgments. and in-depth interviews with 22 informants.

The results of the study found that Thailand has a high tendency to use technology to prevent and solve corruption problems that occur, which can be divided into two levels: using technology at the general public level and the national level. In addition, important problems and obstacles were found, including 1) the lack of up-to-date laws, especially changes in technology; 2) work that is not yet integrated among agencies in the area of preventing or suppressing corruption; and 3) the lack of knowledge, understanding, and negative attitude of the officials involved.

The guidelines that are appropriate for Thailand in using technology to solve corruption problems include: 1) creating participation for the public sector in investigating corruption. 2) Providing knowledge about technology to officials as well as the public as appropriate. 3) Design the technology system that will be used to detect corruption so that it is difficult to alter or be hacked, and 4) Have appropriate guidelines and transparency in supervising and maintaining the technology system that will be used to prevent corruption in the future.

Keywords: Possibility/ Corrupt/ Technology/ Prevention

บทนำ

อาชญากรรมคอปกขาว (White-collar crime) ถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีความยากต่อการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด (Gottschalk & Gunnesdal, 2018) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่ก่ออาชญากรรมเช่นนี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เป็นผู้ที่มีตำแหน่งระดับสูง หรืออาจเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมที่มีความน่าเชื่อถือ (Girila & Rub, 2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่การตรวจสอบอำนาจรัฐมีความอ่อนแอ รวมถึงมีโครงสร้างทางสังคมในระบบอุปถัมภ์ก็จะเป็นการเอื้อต่อการเกิดปัญหาการทุจริตให้เกิดขึ้นตามไปด้วย (กิตติพัฒน์ นนทบุรีมະดุลย์, 2558) สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนทำหน้าที่ในการตรวจสอบ ติดตาม รวมถึงป้องกัน และปราบปรามการทุจริตที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ปัญหาดังกล่าวกลับไม่ได้มีที่ท่าว่าจะลดน้อยลงดังจะเห็นได้จากข้อมูลสถิติข้อกล่าวหา ร้องเรียนเรื่องทุจริตในปีงบประมาณ 2565 ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับข้อกล่าวหา ร้องเรียนที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2564 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2566) นอกจากนี้ดัชนีชี้วัดการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ประจำปี 2021 ที่จัดทำขึ้นโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ยังได้มีการจัดลำดับให้ประเทศไทยตกอยู่ในลำดับที่ 110 ของประเทศที่มีความโปร่งใสจากประเทศทั้งหมดจำนวน 180 ประเทศทั่วโลกโดยได้คะแนนรวมไปเพียง 35 คะแนนเท่านั้น (Transparency International, 2021)

แม้ว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะได้ให้การรับรองแนวทางในการมีส่วนร่วมให้แก่ภาคประชาชนในการตรวจสอบ ป้องกัน และปราบปรามการทุจริต ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือในหมวดที่ 6 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 ที่มีการกำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน อีกทั้งตามประมวลกฎหมายอาญายังได้มีการกำหนดบทลงโทษสูงสุดคือให้ประหารชีวิตแก่เจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำความผิดฐานทุจริต ต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามมาตรา 148 และมาตรา 149 และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามมาตรา 201 และ มาตรา 202 แต่สถานการณ์ของปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยก็ยังไม่มีความแนวโน้มที่จะลดลง ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของกระบวนการในการตรวจสอบการทุจริต รวมถึงการติดตาม สืบสวน สอบสวน และจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างชัดเจน

นอกจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย และบทกำหนดโทษที่มีความรุนแรงเพียงพอต่อการยับยั้งการเกิดอาชญากรรมแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตาม และตรวจสอบการกระทำที่เป็นการทุจริต หรือส่อไปในทางทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าจะสามารถนำไปใช้ในการช่วยลดปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้น เนื่องจากประชาชนถือได้ว่าเป็นหน่วยย่อยทางสังคมที่มีความใกล้ชิด และสามารถพบเห็นปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด ซึ่งหากสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับการตรวจสอบการทุจริตโดยภาคประชาชนได้ ก็น่าจะเป็นการช่วยให้การป้องกันปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (Theory of Citizen Participation) ที่อธิบายว่า การมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินงานไม่ว่าทางตรง หรือทางอ้อม ในลักษณะที่เป็นการร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ การร่วมตัดสินใจ หรือร่วมตรวจสอบในลักษณะองค์กรชุมชน เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติการตามแผนการ หรือโครงการต่าง ๆ (สมบัติ นามบุรี, 2562)

ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันส่งผลให้มีความพยายามของนานาประเทศในการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (information and communication technology: ICT) มาใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ และป้องกันการทุจริต รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีบล็อกเชน (blockchain) และเทคโนโลยีจัดเก็บข้อมูลแบบกระจายศูนย์ (distributed ledger technology (Kossow & Dykes, 2018) ตลอดจนมีการพัฒนาแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อนำมาในการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Chene, 2011; Kukutschka, 2016) เป็นต้น โดยประเทศไทยถือได้ว่าเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีจำนวนประชากรใช้สื่อออนไลน์ผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ค่อนข้างมาก (We are social, 2021) ซึ่งจุดเด่นที่สำคัญหากมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตคือ สามารถนำมาใช้ช่วยในการตรวจสอบ รวมถึงพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลตลอดจนเส้นทางในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างสะดวก และยากต่อการเปลี่ยนแปลงแก้ไข อีกทั้งยังสามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนในการติดตาม และตรวจสอบการทุจริต หรือพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริตได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นควรทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้และแนวทางการป้องกันอาชญากรรม รวมถึงข้อควรคำนึงถึงในการนำเทคโนโลยีมาใช้ป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยประโยชน์ที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ คือ ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย รวมถึงสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปพัฒนาแนวทางในการป้องกันการทุจริตของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม และทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาการทุจริต

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary research) อันประกอบไปด้วย บทความวิชาการ งานศึกษาวิจัย กฎหมาย หนังสือ ตำรา คำพิพากษาศาลฎีกา ตลอดจนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง และการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม หัวข้อที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นการใช้ข้อคำถามปลายเปิดในการสอบถามความคิดเห็น และข้อสังเกตจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งข้อคำถามจะเริ่มต้นด้วยคำถามว่าทำไม หรืออย่างไร เป็นต้น จากนั้นผู้ศึกษาได้จัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพของแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบ และแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในเนื้อหา รวมถึงเพื่อให้ได้แนวข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ถูกต้อง เหมาะสม และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของงานที่ทำการศึกษาได้ และนำไปใช้เก็บข้อมูลด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักวิชาการทางด้านกฎหมาย อาชญาวิทยา เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และนักวิชาการทางด้านเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามเนื่องจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นไม่ได้มีหลักเกณฑ์ที่ตายตัว แต่สามารถอาศัยข้อพิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) และความพอเพียงของข้อมูล (Data Sufficiency) (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการศึกษาครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 22 ท่าน โดยกระบวนการที่ผู้ศึกษาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพเนื้อหา การสรุป และการแปลความหมาย จากการถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ การสอบถามเนื้อหาการสัมภาษณ์โดยใช้การฟังซ้ำมากกว่า 1 ครั้ง การจัดกลุ่มเนื้อหาการสัมภาษณ์ให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิด การสรุปใจความสำคัญ และเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อค้นพบ และข้อสรุปที่ได้จากงานศึกษาครั้งนี้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากขึ้น โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองโครงการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต เอกสารรับรองเลขที่ COA. No. RSUERB 2022-064

ผลการวิจัย

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงความเป็นไปได้ และแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมโดยการใช้เทคโนโลยี ศึกษาเฉพาะกรณีการป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย สามารถสรุปผลการศึกษาได้ โดยแบ่งหัวข้อตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย

ในการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทยนั้น พบว่า ปัจจุบันนี้มีช่องทางทางเทคโนโลยีที่ประชาชนสามารถใช้ในการแจ้งเหตุการกระทำทุจริต หรือส่อไปในทางทุจริตเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะช่องทางที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) หรือติ๊กต็อก (Tiktok) ซึ่งการแจ้งเหตุการกระทำทุจริตผ่านทางช่องทางเหล่านี้มักจะได้รับความสนใจจากสังคมในวงกว้าง ทั้งยังสามารถกระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐออกมามีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ทำให้ช่องทางดังกล่าวได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้พฤติกรรมการชำระเงินของประชาชนในปัจจุบันก็มีความเปลี่ยนไปจากเดิมโดยมีการนำเอาเทคโนโลยีด้านธุรกรรมทางการเงิน เช่น แอปพลิเคชันของสถาบันการเงินมาใช้แทนเงินสดมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะมีความสะดวกรวดเร็วแล้ว การทำธุรกรรมในลักษณะดังกล่าว ยังสามารถตรวจสอบเส้นทางการเงินได้โดยง่ายอีกด้วย ซึ่งทั้งการแจ้งเหตุการกระทำทุจริต และการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันสามารถทำได้โดยผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ตโฟน หรืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์พกพา ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พื้นฐานที่ประชาชนส่วนใหญ่มักจะใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ค่อนข้างมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีทั้งสองประเภทดังกล่าวเป็นอย่างดีอยู่แล้ว

ดังนั้น จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงเห็นได้ว่ามีความเป็นไปได้ค่อนข้างมากหากจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริต โดยการกำหนดให้มีการนำเอาแอปพลิเคชันของสถาบันการเงินที่มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบันผ่านทางรหัสคิวอาร์ (Quick Respond: QR Code) ที่ถูกกำหนดขึ้นมาใช้เป็นช่องทางหลักในการรับชำระเงิน หรือค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ถึงเส้นทางการทำธุรกรรมรายย่อยที่ประชาชนมีต่อหน่วยงานภาครัฐได้อีกทางหนึ่ง แต่สำหรับในธุรกรรมที่มีความซับซ้อน หรือมีความสำคัญ เช่น การบริหารจัดการงบประมาณแผ่นดิน ก็อาจจะนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความซับซ้อน โปร่งใส และยากต่อการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูล หรือหากว่าจะมีการแก้ไขข้อมูลก็สามารถตรวจพบได้โดยง่าย เช่น เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) มาร่วมใช้ในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระดับหน่วยงาน หรือองค์กร

2) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปราบปรามการทุจริต โดยการนำแอปพลิเคชัน หรือเว็บไซต์มาใช้เป็นช่องทางให้แก่ประชาชนในการแจ้งเหตุ หรือร้องเรียนปัญหาการทุจริต หรือส่อไปในทางทุจริต โดยควรออกแบบให้มีความง่ายต่อการใช้งาน โดยคำนึงถึงผู้ใช้งานที่มีความแตกต่างหลากหลายโดยเฉพาะในกลุ่ม

ประชากรผู้สูงอายุ หรือกลุ่มประชากรที่อาจจะยังไม่มีทัศนคติในการใช้เทคโนโลยีมากเท่าที่ควร รวมถึงควมมีระบบในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นข้อมูลเปราะบางของผู้แจ้งเหตุเพื่อให้เกิดความมั่นใจ รวมถึงรู้สึกปลอดภัยให้แก่ประชาชน โดยแอปพลิเคชัน หรือเว็บไซต์ที่จะนำมาใช้เป็นช่องทางในการร้องเรียนเช่นนี้ควรเป็นแอปพลิเคชัน หรือเว็บไซต์ของหน่วยงานกลางที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเพียงหน่วยงานเดียวเพื่อป้องกันความสับสนของประชาชน รวมถึงเพื่อลดโอกาสเสี่ยงให้แก่ประชาชนจากการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพที่มักจะใช้ช่องทางดังกล่าวในการสร้างเว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันปลอมเพื่อหลอกลวงหรือได้ไปซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย

แม้ว่าจากการศึกษาครั้งนี้จะพบว่ามีความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า อาจเกิดปัญหา หรืออุปสรรคบางประการหากจะมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ดังที่จะสามารถสรุปเป็นหัวข้อได้ ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาความไม่ทันสมัยหรือไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากบทบัญญัติต่าง ๆ ของกฎหมายไทยโดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ หรือขั้นตอนในการรับเรื่องร้องเรียน หรือตรวจสอบ ได้สวนการทุจริตของประเทศไทยที่ยังคงใช้หลักเกณฑ์แบบเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน เช่น การไต่สวนแบบเฉพาะหน้า (face-to-face) ซึ่งผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาจะต้องเดินทางมาให้ปากคำกับเจ้าหน้าที่ตามสถานที่ที่มีการนัดหมายซึ่งโดยทั่วไปแล้วก็มักจะเป็นการไต่สวน ณ ที่ตั้งของหน่วยงาน การกำหนดให้ผู้แจ้งข้อมูล หรือร้องเรียนปัญหาการทุจริตที่จะต้องระบุชื่อ หรือที่อยู่ ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความเปราะบาง อันอาจส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัย หรือความไม่สบายใจแก่ประชาชนซึ่งเป็นผู้แจ้งเหตุ

2) ปัญหาการทำงานที่ยังไม่บูรณาการกันในระหว่างหน่วยงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยีที่จะสามารถนำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในปัจจุบัน เช่น เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) จำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลดิจิทัลจำนวนมาก หรือที่เรียกว่า “บิ๊กเดต้า” (Big Data) เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการประมวลผล ซึ่งการที่จะรวบรวมข้อมูลในลักษณะดังกล่าวได้นั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ และการทำงานร่วมกันในลักษณะที่เป็นการบูรณาการจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามจากการศึกษาถึงการทำงานของหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่ายังคงอยู่ในลักษณะที่ต่างแยกกันทำงาน รวมถึงการกระจาย หรือแบ่งปันข้อมูลกันแต่เฉพาะภายในหน่วยงานนั้น ๆ เท่านั้น ซึ่งโดยลักษณะของการทำงานที่ขาดการบูรณาการกันเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อกรรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลหลัก อันถือได้ว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญ และควรมีแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ปัญหาในเรื่องการขาดความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทัศนคติในด้านลบของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่อาจจะยังมีความรู้ หรือความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีในบางเรื่องที่ยังมีความคลาดเคลื่อน โดยเฉพาะเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีความซับซ้อน ทำให้อาจจะมีการนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้การเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตมีความจำเป็นที่จะต้องรวบรวมข้อมูลจำนวนมากหรือ “บิ๊กเดต้า” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งในขั้นตอนหรือกระบวนการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องใช้ระยะเวลา รวมถึงบุคลากรจำนวนมากอันอาจถูกพิจารณาว่าเป็นการเพิ่มภาระให้แก่บุคลากร นอกจากนี้การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำบิ๊กเดต้าดังกล่าวยังอาจทำให้พบเห็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตที่เคยเกิดขึ้นในอดีต และอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องได้รับโทษ อีกทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบการทุจริตยังอาจทำให้ง่ายต่อการถูกตรวจสอบหากจะมีการทุจริตต่อไปในอนาคต จึงอาจส่งผลให้ขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว

3. แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาการทุจริต

ในการศึกษาถึงประเด็นเรื่องแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยหากจะมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 แนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ภาคประชาชนในการตรวจสอบการทุจริตโดยอาศัยช่องทางเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน

แนวทางดังกล่าวเกิดจากแนวคิดที่ว่าประชาชนถือเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความใกล้ชิดและสามารถพบเห็นการทุจริตได้โดยง่าย หากสามารถนำเทคโนโลยีมาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตให้กับภาคประชาชน เช่น มีการนำแอปพลิเคชัน หรือเว็บไซต์ของหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนปัญหาการทุจริตแต่เพียงหน่วยงานเดียว ก็น่าที่จะเป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้การตรวจสอบการทุจริตโดยภาคประชาชนอันเป็นการสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแต่เดิมนั้นการตรวจสอบการทุจริตโดยภาคประชาชนอาจเกิดปัญหาในเรื่องของขั้นตอนการแจ้งเรื่องร้องเรียนการทุจริตที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ทั้งยังอาจจะต้องมีการระบุข้อมูลส่วนบุคคลของผู้แจ้ง เช่น ชื่อ ที่อยู่ หรือหมายเลขโทรศัพท์ ในขณะที่แจ้งเรื่องร้องเรียนเพื่อเป็นการยืนยันถึงการมีตัวตนอยู่จริงของผู้แจ้งทำให้เกิดความรู้สึกรอคอยใจ ไม่สบายใจ รวมถึงข้อกังวลทางด้านความปลอดภัยของผู้แจ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำการทุจริตนั้นเป็นข้าราชการระดับสูง เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น อีกทั้งการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงที่มีการร้องเรียนในบางครั้งมักจะเป็นกระบวนการไต่สวนภายในของหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ถูกกล่าวหา และมักจะไม่ได้มีการแจ้งผลการไต่สวนให้แก่ประชาชนผู้แจ้งเรื่องร้องเรียนแต่อย่างใด ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เลือกที่จะวางเฉยหรือไม่อยากที่จะมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริต ส่งผลให้การตรวจสอบการทุจริตโดยภาคประชาชนเกิดความอ่อนแอ แต่หากมีการนำเอาเทคโนโลยี อาทิเช่น สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่มีผู้ใช้งานอย่างแพร่หลายในปัจจุบันมาใช้ในการ

เพิ่มช่องทางให้แก่ประชาชนในการแจ้งเรื่องราวร้องเรียนปัญหาการทุจริต โดยออกแบบให้สามารถใช้งานได้ง่าย สะดวก มีการคำนึงถึงผู้ใช้ในทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกาย รวมถึงการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้แจ้ง ตลอดจนมีการแจ้งความคืบหน้าของกระบวนการรับเรื่องราวร้องเรียน และการไต่สวน ก็จะช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น และมีความกล้าที่จะร้องเรียนเรื่องราวการทุจริตที่เกิดขึ้น อันเป็นการช่วยเสริมความเข้มแข็งให้กับการตรวจสอบการทุจริตโดยภาคประชาชน อันจะเป็นกลไกสำคัญในการช่วยลดปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในสังคมไทยลงได้ในที่สุด

3.2 แนวทางในการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นช่องทางหลักในการชำระค่าบริการ ค่าปรับ หรือ ค่าธรรมเนียม

แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาการทุจริต ประการต่อมา คือ การสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน นำเทคโนโลยีทางการเงิน เช่น แอปพลิเคชันของสถาบันการเงินมาใช้เป็นช่องทางหลักในการชำระค่าบริการ ค่าปรับ รวมถึงค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันนี้สังคมไทยกำลังเข้าสู่การเป็นสังคมไร้เงินสด (cashless) โดยประชาชนส่วนใหญ่มักจะเลือกใช้วิธีในการชำระเงินผ่านทางแอปพลิเคชันของธนาคาร หรือสถาบันการเงิน เป็นจำนวนมากขึ้น (ณัฐปภัสร์ ดาราวงษ์, 2563) ไม่ว่าจะเป็นการโอนเงินโดยผ่านเลขบัญชีธนาคาร หรือการชำระเงินโดยผ่านรหัสคิวอาร์ (QR Code) ที่มีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย อีกทั้งยังสามารถที่จะติดตาม ตรวจสอบเส้นทางในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก และมีความโปร่งใส เนื่องจากในทุก ๆ การทำธุรกรรมด้วยวิธีการทางเทคโนโลยีจะถูกบันทึกไว้ในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลที่มีความชัดเจน ถูกต้อง และยากต่อการนำสืบแก้ไข หรือโต้แย้งเป็นประการอื่น อันเป็นการช่วยยับยั้งการกระทำอันเป็นการทุจริตได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวอาจมีความเหมาะสมกับการทำธุรกรรมทางการเงินทั่วไปที่เกิดขึ้นในระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานเอกชน ที่อยู่ในรูปแบบของการชำระค่าบริการ ค่าปรับ หรือค่าธรรมเนียมซึ่งโดยปกติแล้วจะมีจำนวนที่ไม่มากนัก อีกทั้งประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่จะมีความคุ้นเคยต่อการชำระเงินด้วยช่องทางดังกล่าว ซึ่งหากมีการสนับสนุนให้มีการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านทางแอปพลิเคชันของทางสถาบันการเงินต่าง ๆ ให้มากขึ้น ก็น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยลดปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 แนวทางในการนำเอาเทคโนโลยีทางการเงินที่มีความน่าเชื่อถือสูงมาใช้ในการบริหารจัดการงบประมาณ

แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาการทุจริต ประการสุดท้ายที่ผู้ศึกษาได้ทราบจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แนวทางในการนำเอาเทคโนโลยีทางการเงิน หรือที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงินที่มีความน่าเชื่อถือสูง เช่น เทคโนโลยีบล็อกเชน หรือการนำเหรียญคริปโตเคอร์เรนซี (cryptocurrency) อันเป็นเงินตราดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการงบประมาณที่มีเงินจำนวนมาก เช่น เงินงบประมาณแผ่นดิน หรืองบประมาณประจำปีของหน่วยงานเอกชนขนาดใหญ่ เนื่องจากเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นเทคโนโลยีที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อเป็นระบบการเก็บข้อมูลสาธารณะ ใน

ลักษณะที่เป็นรายการเดินบัญชีโดยเป็นการจัดเก็บข้อมูลแบบกระจายศูนย์ และไม่จำเป็นต้องมีบุคคล หรือหน่วยงานทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการบริหารจัดการข้อมูล โดยลักษณะเด่นที่สำคัญประการหนึ่งของเทคโนโลยีบล็อกเชน คือ การที่ข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำสำเนา และจัดเก็บอยู่บนคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในเครือข่ายทุกเครื่อง (Node) โดยข้อมูลดิจิทัลที่ถูกจัดเก็บจะเรียกว่า “บล็อก” (Block) และข้อมูลแต่ละบล็อกที่ถูกจัดเก็บจะไม่ถูกระงับ หรือแก้ไขโดยข้อมูลดิจิทัลชุดใหม่ แต่จะถูกเก็บไว้ในลักษณะที่คล้ายกับเป็นการต่อสายโซ่เดิม หรือ “เชน” (Chain) โดยรายละเอียดที่สำคัญของข้อมูลดิจิทัลที่ได้รับการจัดเก็บ ได้แก่ รายละเอียดการยืนยันการทำรายการ เช่น วันที่ เวลาในการทำธุรกรรม จำนวนเงิน ชื่อผู้รับ หรือผู้ส่งมอบเงิน โดยรายการเช่นนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากคอมพิวเตอร์ที่อยู่บนเครือข่าย (Node) แล้วเท่านั้นจึงจะสามารถได้รับการบันทึกและจัดเก็บเข้าฐานข้อมูลแบบบล็อกเชนต่อไป ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวสามารถนำมาใช้ตรวจสอบความถูกต้อง และโปร่งใส ตลอดจนความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้เป็นอย่างดี (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, ม.ป.ป.; ปาณมน จันทบุตร และคณะ, 2564)

แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากเทคโนโลยีบล็อกเชนยังคงเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่มีความซับซ้อน และค่อนข้างยากต่อประชาชนทั่วไปในการทำความเข้าใจ และอาจจะมีความไม่เหมาะสมหากจะนำเอาเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงินในทุกประเภท ดังนั้น จึงควรนำเอาเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ในการบริหารจัดการกิจการที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณจำนวนมาก เช่น การบริหารจัดการงบประมาณแผ่นดิน รวมถึงการกระจายงบประมาณไปยังกระทรวง กรม หน่วยงานราชการ ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบ และติดตามเส้นทางทางการเงิน รวมถึงการทำธุรกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน อีกทั้งยังอาจเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ภาคประชาชนในการตรวจสอบการบริหารจัดการงบประมาณแผ่นดินจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Node) ในการช่วยตรวจสอบและยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลดิจิทัลที่ได้รับการจัดเก็บไว้ในแต่ละบล็อกได้อีกทางหนึ่งด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาถึงความเป็นไปได้และแนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยการใช้เทคโนโลยี เฉพาะกรณีการป้องกันการทุจริตในประเทศไทยดังที่กล่าวมาแล้ว จึงสามารถนำไปสู่ข้อสรุปและการอภิปรายผลการศึกษาในครั้งนี้ได้ ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นไปได้ในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริต

ในประเด็นเรื่องของความเป็นไปได้ในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตนั้น ผู้ศึกษาพบว่า มีความเป็นไปได้ค่อนข้างมาก เนื่องจากประชาชนไทยส่วนใหญ่จะค่อนข้างมีความพร้อม รวมถึงมีความถนัด และคุ้นชินต่อการใช้เทคโนโลยีทั้งที่เป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ และการทำธุรกรรมทางการเงินโดยผ่านทางแอปพลิเคชันของสถาบันการเงินในการทำธุรกรรมทางการเงินในชีวิตประจำวันผ่านทางแอปพลิเคชันของสถาบันการเงิน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ดังนั้น จึงไม่เป็นการยากหากว่าจะมีการกำหนดเป็น

นโยบายเพื่อผลักดัน หรือสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนในการร่วมนำเอาเทคโนโลยีดังกล่าว มาใช้เป็นช่องทางหลักในการรับเรื่องร้องเรียนปัญหาการทุจริต หรือนำมาใช้เป็นช่องทางในการรับชำระ ค่าสินค้า ค่าบริการ ค่าปรับ ค่าธรรมเนียม รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ก็จะเป็นการช่วยให้เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกรรมในลักษณะเช่นนี้ได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามการที่จะนำ เทคโนโลยีเช่นนี้มาใช้ช่วยลดการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการ ให้บริการด้านการเชื่อมต่อข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต รวมถึงการบำรุงรักษาระบบคอมพิวเตอร์ของ สถาบันการเงินควบคู่กันไปด้วย กล่าวคือ หากระบบการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือระบบคอมพิวเตอร์ ของสถาบันการเงินเกิดปัญหา มีความล่าช้า หรือเกิดข้อขัดข้อง ที่เรียกกันว่า “แอฟล่ม” ก็อาจจะต้องกลับไปใช้ วิธีการชำระเป็นเงินสดซึ่งง่ายต่อการที่จะเกิดการทุจริตได้เช่นเดิม

2. ปัญหาและอุปสรรคในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย

สำหรับประเด็นเรื่องปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นหากจะมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการ ป้องกันการทุจริตในประเทศไทยที่ผู้ศึกษาได้ทราบจากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) กฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันทั้งที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ และกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ อาจยังมีความไม่ทันสมัย และไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงทางด้าน เทคโนโลยี เนื่องจากแนวคิดทางด้านเนื้อหาของกฎหมาย และกระบวนการในการพิจารณาตีของประเทศไทย ยังคงค่อนข้างที่จะมีความอนุรักษ์นิยม รวมถึงมีขั้นตอนในการบัญญัติกฎหมายที่ค่อนข้างซับซ้อนและอาจใช้ ระยะเวลาในการพิจารณาร่างกฎหมายที่ค่อนข้างนาน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการลด หรือ ลดขั้นตอนในการบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี หรืออาจจะใช้แนวทาง ในการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีให้อยู่ในรูปแบบของพระราชกำหนดไปพลางก่อน โดยได้รับ คำแนะนำหรือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีเสียก่อนเพื่อให้เกิดความรอบด้าน มีประสิทธิผล และมีความรวดเร็วในการประกาศใช้กฎหมาย

2) การทำงานที่ยังไม่สามารถบูรณาการกันได้ในระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะในเรื่องของการแบ่งปัน ข้อมูลซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญหากจะมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริต โดยเฉพาะ เทคโนโลยีบล็อกเชน อันเป็นเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูล (data structure) หรือเทคโนโลยีสัญญา อัจฉริยะ (smart contract) หรือการใช้แอปพลิเคชันของสถาบันการเงินในการชำระค่าสินค้า บริการ หรือการ ทำธุรกรรมต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยข้อมูล หรือข้อมูล “บิกเดต้า” ในการวิเคราะห์และประมวลผล ทั้งสิ้น โดยสาเหตุที่ทำให้การทำงานในระหว่างหน่วยงานในประเทศไทยยังไม่สามารถทำงานได้อย่างสอดประสาน หรือบูรณาการกันได้เท่าที่ควรนั้นค่อนข้างที่จะมีความซับซ้อน และเกิดขึ้นได้จากหลากหลายสาเหตุ เช่น ข้อมูลบางอย่างเป็นข้อมูลที่เป็นความลับของหน่วยงาน หรืออาจจะเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวสูง เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลประวัติอาชญากร ข้อมูลด้านความมั่นคง เป็นต้น ดังนั้น ในการทำงานของหน่วยงาน ต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทยจึงมักจะเป็นการทำงานที่แยกส่วนกันโดยในแต่ละ

หน่วยงานก็จะมีชุดข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การแบ่งประเภทของข้อมูล เป็นของตนเอง ส่งผลให้ข้อมูลหลายประเภทที่แม้ว่าจะเป็นข้อมูลที่แสดงผลในเรื่องเดียวกัน แต่จำนวนตัวเลขทางสถิติต่าง ๆ อาจจะมีความแตกต่างกันไปตามวิธีการจัดเก็บข้อมูลของแต่ละหน่วยงานก็จะมีความเป็นเอกเทศ และมักจะมีการสงวนข้อมูลไว้ใช้เฉพาะในหน่วยงานของตนเท่านั้น โดยการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาจจะเป็นการกำหนดให้มีหน่วยงานระดับชาติอันเป็นหน่วยงานกลางขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมข้อมูล (data center) โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ มาไว้ในที่เดียวกันเพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัญหาความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่เกิดขึ้นจากวิธีการจัดเก็บของแต่ละหน่วยงาน จึงอาจทำให้แนวทางดังกล่าวค่อนข้างที่จะเกิดขึ้นได้ยาก หรืออาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนข้อมูลทั้งหมดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) การขาดความรู้ ความเข้าใจทางด้านเทคโนโลยี ตลอดจนการมีทัศนคติในด้านลบหากว่ามีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริต เป็นปัญหาและอุปสรรคประการสุดท้ายที่ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ ที่แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีประชากรใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก สูงติดอันดับโลกแต่กระนั้นก็ยังพบว่าประชากรหลายกลุ่มที่ยังคงขาดความรู้ หรือความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของเทคโนโลยีรวมถึงประชากรในกลุ่มที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่มีการทำงานซับซ้อน ยากต่อการทำความเข้าใจ เช่น เทคโนโลยีบล็อกเชน หรือ เทคโนโลยีสัญญาอัจฉริยะ (smart contract) ทำให้ไม่สามารถที่จะดึงเอาศักยภาพที่แท้จริงในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันการทุจริตเท่าที่ควร หรือในบางกรณีที่ภาครัฐมีความสามารถที่จะผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีโดยการให้ทุนการศึกษา หรือการสนับสนุนงบประมาณทางด้านการศึกษาดูงาน แต่ก็ไม่อาจที่จะรักษาความคงอยู่ได้ เพราะค่าตอบแทนต่ำส่งผลให้บุคลากรหลายรายเลือกที่จะลาออกไปทำงานกับหน่วยงาน หรือองค์กรภาคเอกชนเนื่องจากมักจะได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่า

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการสรุปและอภิปรายผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สามารถได้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาการทุจริตในลักษณะอื่น ๆ ได้ ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

1) ควรมีแนวทางในการให้ความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีแก่เจ้าหน้าที่ ตลอดจนประชาชนให้มีความเหมาะสมกับประชากรในแต่ละกลุ่ม แม้ว่าในปัจจุบันนี้ประชาชนไทยจะสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกขึ้น แต่ก็อาจจะยังขาดความรู้ หรือความเข้าใจในเรื่องของเทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการป้องกันการทุจริตที่อาจจะมีมากกว่าเทคโนโลยีอื่น เช่น เทคโนโลยีบล็อกเชน ที่แม้ว่าจะมีประโยชน์ในแง่ของการตรวจสอบความถูกต้องและความโปร่งใสของข้อมูลดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงิน หรือการทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ แต่เทคโนโลยีดังกล่าวก็ยังถือได้ว่าค่อนข้างที่จะใหม่ต่อสังคมไทย และค่อนข้างที่จะทำความเข้าใจได้ยากอันเนื่องมาจากเป็นเทคโนโลยีที่มี

ลักษณะเฉพาะ และมีความซับซ้อนสูง อีกทั้งการเข้าถึงเทคโนโลยีดังกล่าวเองก็ยังคงมีจำกัดเฉพาะผู้ที่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญเฉพาะเท่านั้น ซึ่งหากมีแนวทางในการสรุปลงความรู้ในเรื่องดังกล่าวให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในเรื่องของระบบการทำงานของเทคโนโลยีดังกล่าวให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น ก็น่าจะเป็นการช่วยเสริมพลังให้แก่การป้องกันการทุจริตในประเทศไทยโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนได้อย่างเข้มแข็ง เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) ควรมีการออกแบบระบบเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการตรวจสอบการทุจริตเพื่อให้ยากต่อการถูกแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือจากการถูกเจาะระบบ (hacking) เพื่อเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล หรือเพื่อสร้างพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นเท็จให้ผู้กระทำความผิด หรือยากต่อการเอาผิด ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยเป็นอีกหนึ่งสังคมที่มักจะหาช่องทางการที่จะหลบเลี่ยงกฎหมาย หรือหลบเลี่ยงจากการถูกดำเนินคดี แม้ว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบการทุจริตจะช่วยให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในเรื่องของพยานหลักฐานในการเอาผิดแก่ผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากว่าระบบดังกล่าวมีช่องโหว่ก็อาจจะเปิดโอกาสให้กับอาชญากร หรือผู้กระทำความผิดเข้าไปแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้โดยง่ายด้วยเช่นกัน ซึ่งการที่จะป้องกันปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการนำกฎหมายมาเป็นเครื่องมือแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความร่วมมือกับนักพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อคิดค้นระบบ หรือวิธีการในการป้องกันการถูกเจาะระบบเข้ามาเพื่อแก้ไข เปลี่ยนแปลงข้อมูลดังกล่าว ทั้งยังอาจจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดังกล่าวและอาจจะต้องมีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน หรือองค์กรนักพัฒนาระบบเทคโนโลยีทั้งในและต่างประเทศ ก็น่าจะเป็นส่วนเสริมสำคัญที่ช่วยให้การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อป้องกันการทุจริตในประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวอาจรวมถึงการสร้างและพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี รวมถึงการรักษาบุคลากรที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยีเช่นว่านี้ให้มีอัตราการคงอยู่ในระบบให้ได้มากและนานที่สุด เช่น การให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับภาระงาน และความสามารถ เป็นต้น

3) การกำหนดหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลระบบเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการตรวจสอบและติดตามปัญหาการทุจริต เนื่องจากบุคคลหรือหน่วยงานที่จะมาทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีความเป็นกลางและได้รับการยอมรับรวมถึงได้รับความไว้วางใจจากทุกฝ่าย โดยอาจกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระและมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล การพัฒนาระบบ รวมถึงการบำรุงรักษาระบบเทคโนโลยีดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการไต่สวน หรือพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตโดยทั่วไปแล้วมักจะไม่เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณะเพื่อป้องกันความเสียหายต่อรูปคดีซึ่งหากจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐ ทำหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ตลอดจนบำรุงรักษาระบบเทคโนโลยี ก็อาจที่จะต้องให้ความระมัดระวังในแง่ของการรั่วไหลของข้อมูล ดังนั้นการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการกำกับ ดูแล ตลอดจนการพัฒนาระบบเทคโนโลยีก็น่าที่จะเป็นการเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม

หากมีข้อกังวลในเรื่องของความโปร่งใสตรวจสอบได้ ก็อาจจะกำหนดให้มีหน่วยงานภาครัฐมากกว่าหนึ่งหน่วยงานเข้ามาทำหน้าที่ร่วมกันในการกำกับดูแลระบบเทคโนโลยีดังกล่าวในลักษณะที่เป็นการบูรณาการ หรืออาจจะเป็นการสร้างความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน เนื่องจากการบริหารงานในลักษณะของเอกชนจะมีความทันสมัย และมีความคล่องตัวสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีหรือลักษณะของการเกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้เหมาะสมกว่าภาครัฐ ในขณะเดียวกันก็ยังคงสามารถรักษาความลับสำคัญในสำนวนคดี รวมถึงอาจมีการนำเอาระบบเทคโนโลยีที่เรียกว่า “สัญญาอัจฉริยะ” (smart contract) อันเป็นระบบเทคโนโลยีที่เพิ่งได้รับการคิดค้นขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ โดยระบบดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการกำกับดูแลระบบเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการตรวจสอบและติดตามปัญหาการทุจริตโดยใช้เทคโนโลยี และไม่ต้องอาศัยมนุษย์เข้ามาทำหน้าที่ดูแลระบบแต่อย่างใด ทั้งยังเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณ ประหยัดเวลา และประหยัดทรัพยากรบุคคลในการตรวจสอบ รวมถึงเป็นการช่วยแก้ปัญหาความลำเอียง (bias) ที่อาจเกิดขึ้นจากการตรวจสอบโดยมนุษย์ ดังนั้นระบบเทคโนโลยีสัญญาอัจฉริยะดังกล่าวจึงอาจมีความเหมาะสมที่สุดหากว่าจะมีการนำมาใช้ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลระบบเทคโนโลยีในการป้องกันการทุจริต และควรที่จะมีการศึกษาและทำการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง ความเป็นไปได้และแนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยใช้เทคโนโลยี: ศึกษากรณีการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย ซึ่งผู้ศึกษาได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต

บรรณานุกรม

- กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช. (2558). การศึกษาระบบอุปถัมภ์กับปัญหาสังคมไทย: การประยุกต์ใช้ของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 23(1), 177-197.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ม.ป.ป.). บทวิเคราะห์แนวโน้มเทคโนโลยีบล็อกเชนเพื่ออุตสาหกรรมแห่งอนาคต: Blockchain reinvent service delivery. <https://ipthailand.go.th/images/2284/BlockchainAnalysis2019.pdf>
- ณัฐปภัสร ดาราพงษ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือในการทำธุรกรรมการเงินทางออนไลน์ผ่านธนาคารทางอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารนวัตกรรมการธุรกิจ การจัดการ และสังคมศาสตร์*, 1(1), 60-94.
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 29(2), 31-48.

- ปณมน จันทบุตร, ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์, และ อรุณรัตน์ เศวตธรรม. (2564). เทคโนโลยีบล็อกเชน: แนวคิดและผลกระทบสำหรับการบัญชี การตรวจสอบบัญชี และการจัดการห่วงโซ่อุปทาน. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 17(56), 75-93.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 183-197.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2566). *สถานการณ์การทุจริตประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. <https://www.nacc.go.th/files/article/attachments/2711726a1ab2bcb9dba3f3fd686c36e72ab78aa.pdf>
- Chene, M. (2011, April 12). Use of mobile phones to detect and deter corruption. *U4 Anti-corruption Resource Centre*. Retrieved January 17, 2021, from <https://www.u4.no/publications/use-of-mobile-phones-to-detect-and-deter-corruption>.
- Girila, L. & Rub, J. (2015). White-collar crime: Definitional issues and classification. *Revista Nationala De Drept*, 8, 19-26.
- Gottschalk, P. & Gunnesdal, L. (2018). *White-collar crime in the shadow economy: Lack of detection, investigation and conviction compared to social security fraud*. Springer.
- Kossow, N. & Dykes, V. (2018). *Embracing digitalization: How to use ICT to strengthen anti-corruption*. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ).
- Kukutschka, R. M. B. (2016, November 28). Technology against corruption: The potential of online corruption reporting apps and other platforms. *U4 Anti-corruption Resource Centre*. Retrieved January 4, 2021, from <https://www.u4.no/publications/technology-against-corruption-the-potential-of-online-corruption-reporting-apps-and-other-platforms>
- Transparency International. (2021). *Corruption Perceptions Index (CPI) 2021*. <https://www.transparency.org/cpi>.
- We are social. (2021). *Digital 2021: Global overview report*. <https://wearesocial-cn.s3.cn-north-1.amazonaws.com.cn/common/digital2021/digital-2021-global.pdf>